

ÖSTERREICHISCHE OSTHEFTE, Beč, I—IV, 1976, i I—IV, 1977.

U godini 1976. Austrijski svesci prezentirali su ukupno 400 stranica stručnog teksta, od toga 22 članka, nešto više recenzija, 8 izvještaja o naučnim istraživanjima i 5 sa kongresa raznih skupova i izložaba. Među člancima koji obuhvaćaju razdoblje od XV stoljeća (*Dinastijska politika Jagolona oko god. 1475*, autor Biskup Marian, III, 203—217); Evropa 1475. god. O krizi državnih sistema u kasnom srednjem vijeku (F. Seibl, III, 246—262) — do naših dana najviše ih dotiče historijsko-ekonomske probleme Ugarske (Mađarske). To su: *Strukturalne promjene narodne ekonomije* (Gerd Biro, II, 1—14); *Mađarska politika cijena* (Béla Csikos-Nagy, I, 15—25); *Aktualna pitanja mađarske privrede* (isti autor, IV, 346—348); *Mađarski liberalizam i nacionalizam u razdoblju 1825—1848*. (F. Gottas, I, 26—43); *Propast mađarske stranke malih poljoprivrednika poslije drugoga svjetskog rata* (Dezsö Korbuly, I, 44—54); *Ugarska vanjska politika u vrijeme svadbe u Landshtutu* (Karl Nehring, III, 236—245).

Ekonomska pitanja obuhvaćena su u tri teksta od kojih su prva dva predavanja održana u Beču i Budimpešti: *Problemi i rezultati u računarima različitih privrednih sistema* (G. Surgučev, Moskva, II, 145—149); *Dugoročne promjene austro-ugarskih privrednih odnosa* (K. Wessely, II, 125—144); — a treći se tekst odnosi na suvremenu problematiku: *Rezultati u privredi DDR u razdoblju od 1971—1975. i novi Petogodišnji plan* (K. Thalheim, IV, 359—377).

Među ostalim člancima dva su o suvremenim problemima unutrašnje politike SSSR (svezak III i IV); o rumunistu, Austrijancu Matthiasu Friedwagneru i njegovu djelovanju na univerzi u Černovicama pisao je O. Lupu (IV, 356—358), a za Austrijance neiscrpna tema Austro-Ugarske javila se u tekstu *Austro-Ugarska i bugarsko pitanje god. 1876. Od aprilskog ustanka do proglašenja osmanlijskog ustava* (W. Bihl, IV, 329—345).

Kao obično, prof. R. Plaschka referirao je opširno o radu Bečkog instituta za Istočnu i Jugoistočnu Evropu u protekloj godini, te iznio nove težišne točke sadašnjeg i daljnjeg rada toga Instituta (I, 64—75). R. Heim informira o časopisima koji se odnose na Balkan (III, 284—289), a K. Marko o novijoj literaturi o životu i ljudima Sovjetskog Saveza (IV, 378—385). M. D. Peyfuss pisao je o nacionalnom pitanju u jugoistočnoj Evropi na temelju novije literature, smatrajući neinformiranost o nacionalnim manjinama i problemima u vezi s time nedopustivom (I, 82—89). Koristan je izvještaj o rezultatima novijih naučnih publikacija o Vojnoj granici (K. Wessely, I, 90—94). O studiji *Problem uspona u narodnoj privredi istočne Evrope*, u izdanju 'Schriften des Vereins für Sozialpolitik', Berlin 1968—1970, kritički su pisali Jampl i Zaleski (I, 76—81), a E. Kemens o minhenskoj publikaciji 'Socijalistička tržišna privreda. Konceptije i problemi provedbe' iz god. 1975. (II, 169—175). Novi mađarski historijski časopisi prikazani su također u II svesku.

Od prikaza spominjemo najprije tri koji se odnose na našu zemlju: informirano je o historiografiji u nas od 1965. do 1975. (II, 193—194), zatim o knjizi R. Furtaka: *Jugoslavija. Politika, Društvo, Privreda*, Hainburg 1975. (III, 296—298), i o knjizi I. Lončarevića: *Kooperacija između privatnih poljoprivrednih poduzeća i društvenih poljoprivrednih zadruga u jugoslavenskoj privredi*, Berlin 1974. Kratak i pozitivan komentar dobila je knjiga B. Grafenauer: *Boj za staro pravdo v. 15. in 16. stoletju na Slovenskem*, Ljubljana 1974.

Četrnaest članaka-rasprava glavna su materija novog godišta, 1977, Austrijskih svezaka, uz zaista brojne prikaze (njih 37) i, kao obično, izvještaja o naučnim publikacijama i raznim naučnim skupovima i kongresima.

Počnimo sa ne doslovce historijskim temama, koje su: *Historijski roman u Austriji i Hrvatskoj* (Ivan Pederin, Zadar, IV, 276–286); zatim *Božo Lovrić među savremenima* (M. Salzmann-Čelan, IV, 287–294), i *Je li sovjetska žena emancipirana* (H. G. Shaffer, američki profesor sa sveučilišta Kansas, IV, 245–264 – na engleskom jeziku). U prvom tekstu riječ je o Varaždincu, Židovu, Eduardu Breieru, koji 1845. ostavlja oficirsku karijeru i posvećuje se književnosti, pišući njemačkim jezikom i živeći u Beču. No Hrvatska mu svojim pejzažom i historijskim događajima ostaje tematsko vrelo, na osnovi kojeg uzdiže kuću Habsburga, odnosno ideal buržoaskog društva – monarhiju. Sebe sama Breier je smatrao učenikom W. Scotta, a glavni su mu romani ovi: *Die Tataren in Kroatien und Dalmatien*. Historischer Roman aus den Zeiten König Bela des Vierten, Beč 1841; *Schloss Krupa*, Beč 1842; *Pandur und Freimaurer*, Leipzig 1855; *Pandur und das Kroatienmädchen*, Beč, Leipzig 1854. i dr. Autor članka smatra da je prvi spomenuti Breierov roman utjecao na D. Demetra u poemi *Grobničko polje* (1842), – štampan u Danici Ilirskoj i, pozivajući se na A. Barca, govori o određenom Breierovom uplivu u noveli 'Hajduk Gojko' Mirka Bogovića, najznačajnijega hrvatskog pjesnika pedesetih godina. Osim Breiera historijski roman napisao je i ljubljanski novinar H. M. Penn, koji je u Jeni god. 1874. objavio roman o seljačkoj buni iz god. 1573 – pod naslovom 'Der slavische Bauerkönig'. To je djelo, smatra Pederin, utjecalo na Šenoinu 'Seljačku bunu', a već spomenuta Breierova pripovijetka 'Das Kroatienmädchen' dala je fabulu Šenoinu romanu 'Kletva'. Zajedničke crte Breierove i Šenoine autor prikaza vidi u patriotizmu, uvjerenosti pripadnosti građanskoj klasi, i oživljavanju prošlosti 'svojih' gradova (Beča i Zagreba), no dijeli ih to što je Šenoa, zbog realističkog bilježenja običaja i događaja, ostao priznati pisac svoga naroda, a Breiera je njegovo pisanje, koje nosi oznake 'zanatskog katalogiziranja', odvelo u zaborav. U svoje vrijeme mnogo čitani Breier doveo je ličnosti svojih romana do trivijalnosti, dok je Šenoa uspio stvoriti čitalačku publiku i razviti u njoj nacionalnu svijest.

Prilog o pjesniku B. Lovriću koji se oko god. 1900. javlja u Splitu, donosi dosad neobjavljena pisma njegovih suvremenika (pisca i prevodioca Roda Rode, pisca Stefana Zweiga, češkog literarnog kritičara i prevodioca Jana Hudeca, ruskog pisca D. Kračkovskija iz dvadesetih i tridesetih godina našeg stoljeća).

Spomenuti engleski prilog koji razmatra pitanje emancipiranosti sovjetske žene čini to najprije u analizi historijske panorame prije i poslije revolucije i u tome vidi pozitivni razvoj, a zatim u komparaciji sa ženom 'sestrom', kaže se, u Sjedinjenim Državama.

Među ostalim člancima nalaze se i dva naših autora. F. Zwitter pisao je o *Nacionalnim problemima i društvenoj strukturi u Habsburškoj Monarhiji* (III, 147–160), a beogradski profesor M. Petrović napisao je prilog pod naslovom *Balkan 1860–1875. Prikaz političke situacije u izvještajima ruskih diplomata* (II, 83–92). P. Bachmaier pozabavio se pitanjima nauke i njenog programiranja u Sovjetskom Savezu (*Der Konflikt zwischen Wissenschaft und Produktion in der Sowjetunion*, III, 172–190), dok je profesor, s Jagelonske univerze u Krakovu, H. Batowski pisao o *Novim granicama u srednjoistočnoj Evropi poslije drugoga svjetskog rata* (I, 1–11). Zanimljiv je prilog profesora Vacalopulusa, s univerze u Solunu, o porijeklu nacionalne svijesti u Grka, zahvatajući u svojoj analizi stari

Bizant i njegove tragove u modernoj Grčkoj (III, 191—199). Ostali prilozi odnose se još na Sovjetski Savez i Rumunjsku.

Među izvještajima o naučnim istraživanjima čitamo raspravljanja o *Mohačkoj bitki* (IV, 305—307); o *Politici i ekonomiji u socijalizmu* (II, 113—119); o *Državnoj privredi i kooperaciji* (II, 102—112) i dr.

Recenzije su brojne i čitaocu uvijek privlačne. Spomenimo samo neka djela o kojima se piše: tri monografije krakovskog docenta H. Kocoja o pojedinim isječcima *poljske povijesti iz 18. stoljeća* (I, 62); zatim vrlo pozitivan prikaz o *Ruskoj avangardi*, autora N. Chardžieva (riječ je o umjetničkoj avangardi: Majakovskij, Kazimir Malevič i grupa ruskih kubo-futurista); W. Kessler prikazao je Gavrilovičevu knjigu *Istorija ćirilskih štamparija u Habsburškoj Monarhiji u XVIII veku*, Novi Sad 1974. (III, 220—221), a prikazana su i prva dva sveska iz serije 'Materijali za austrijski radnički pokret' (III, 222—223), u kojima se govori o prodiranju nacionalsocijalizma u radnički pokret Austrije poslije tzv. Anšlusa, tj. kako je propaganda radništvu nudila taj sadržaj u zamjenu za internacionalni austro-marksizam — i o tome kako je bečki list *Völkischer Beobachter* nastojao osvojiti austrijsko radništvo, i dr.

Izvještaji sa kongresa upotpunjavaju stručnu informaciju s naučnog polja koju prate austrijski svesci (Bukurešt, Kranjska Gora, Jesenice, Einsenstadt, Beograd, Paris, Gösing, Stuttgart, Sofija, Beč). Toliko i našem čitaocu kao kratka informacija.

Branka Pribić